

Flickan med svavelstickorna – HC Andersen

Flickan med svavelstickorna – HC Andersen - Svenska/Svenska som andraspråk, Årskurs 4-6

Del av 4 i Flickan med svavelstickorna – HC Andersen

Syfte – Ta avstånd från förtryck och kränkande behandling

Upplägget till *Flickan med svavelstickorna* av HC Andersen syftar till att stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Eleverna tränar på att uttrycka sina tankar, känslor och åsikter, både muntligt och skriftligt. De får även göra ställningstaganden baserat på kunskaper om mänskliga rättigheter och tar (förhoppningsvis) avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling. Förmågan att leva sig in i andra människors situation löper som en röd tråd genom läsningen.

Läraren reflekterar – En saga för alla åldrar

Många texter går att läsa för såväl yngre som äldre elever och dessutom läsa den flera gånger med jämna mellanrum, till exempel i årskurs 3, 6 och 9. Eleverna känner igen texten, men kommer att upptäcka nya och annorlunda saker varje gång de läser eller hör den. *Flickan med svavelstickorna* är en text som innehåller delar som går att belysa vid olika tidpunkter och som framträder mer eller mindre tydligt för olika elevgrupper beroende på till exempel ålder.

Flickan med svavelstickorna

Upplägget med texten består av delarna ingång (för att etablera sammanhanget och väcka en känsla), före-under-efter läsning, textmöte och skrivuppgifter. Välj de delar som passar för just din elevgrupp. Texten finns utgiven i många upplagor och finns filmatiserad och inläst på flera ställen, bland annat [här](#), [här](#), och [här](#).

Ingång – Etablera ett sammanhang om fattigdom

Sagan handlar om många saker, bland annat om fattigdom och utsatthet. En lämplig ingång kan vara att lyfta aktuella händelser och diskutera dem. Varför inte inleda med hur UNICEF försöker göra världen tryggare för alla barn.

Bifogad video: <https://www.youtube.com/embed/ET8wJIUZnok?feature=oembed>

Skapa öppna frågor och låt eleverna fundera enskilt, diskutera parvis och lyft elevernas tankar i helklass eller använd en läslogg.

FÖRE läsning – Om tiden, sagan och HC Andersen

Sagan utspelar sig för länge sedan. Den är utgiven 1845. Låt eleverna gissa hur människor levde omkring 1840. Vad vet de redan? Om du vill berätta mer, klicka [här](#). Vill du inleda med ett kort författarporträtt finns en GOTD om Andersen med i projektet (se längst ned).

Visa en bild från sagan och låt eleverna förutspå handlingen. Några förslag: [Bild 1](#), [bild 2](#) och [bild 3](#). Eleverna kan också fundera på vem flickan är och hur en dag i hennes liv kan se ut.

Lyft **tre centrala ord** ur texten. Några förslag som avslöjar tiden: köld, snöflingor, nyårsafton. Ord som berättar något om flickans utsatthet: fattig, hungrig, ynkelig. Ord som ger något om handlingen: eld, slocknade, ihjälfrusen. Stämmer orden in på elevernas tidigare gissningar eller måste de revidera sin uppfattning?

Skriv de tre orden på tavlan och sätt in dem i ett sammanhang. Låt eleverna klargöra för varandra vad orden betyder. Därefter skapar eleverna egna meningar, muntligt eller skriftligt, där orden ingår. Först varje ord i en mening, därefter två ord i samma mening och till sist alla tre ord i en mening. Skriv upp några elevexempel på tavlan. Tidsbegränsa varje del, ca 30 sekunder för varje mening. Övningen ska ha tempo!

Finns det andra ord och begrepp som behöver förklaras före läsning? Gör en förteckning över ord som kan vara svåra. Några kanske är: svavelstickor, bunt, gåsstek, halm, järnkamin, sviskon, köpman, glans.

UNDER läsning – Tankestopp och analys

Texten är så kort och kan vid en första läsning eller högläsning förstöras av *tankestopp*. Men vid en andra genomläsning kan läraren förslagsvis stanna vid:

Ingen hade på hela dagen köpt av henne, ingen hade gett henne en liten slant, hungrig och frusen gick hon och såg så ynkelig ut, den lilla stackaren!

Frågor att fundera på (enskilt) och diskutera parvis eller i mindre grupper:

- Hur kommer det sig att ingen köpte något?
- Hur tror du att hon kände sig?
- Finns det något hon kunde ha gjort annorlunda? Vad hade du gjort i hennes situation?
- Vad hade du gjort om du träffat på flickan?

Hon tordes inte gå hem, hon hade ju inte sålt några svavelstickor, inte fått en enda slant, hennes far skulle slå henne, och kallt var det också hemma.

- Vilken bild får du av pappan? Vad tycker du om honom?
- Även om mamman knappt förekommer i texten, vad får du för bild av henne? Tror du att hon är som pappan beskrivs?
- Skulle hon ha gått hem iallafall? Motivera ditt svar.
- Att skicka ut flickan för att sälja är att lägga ett ganska stort ansvar på henne. Är det rimligt av föräldrarna att göra det (i deras utsatta situation)?

Då slocknade svavelstickan, och där fanns inget annat att se än den tjocka, kalla husväggen. Hon tände en ny.

- Vilken funktion har stickan i berättelsen? Vad händer när flickan tänder en sticka?
- Vad kan stickan symbolisera? (Ledtrådar: ljus, värme)
- Vilken av drömmarna tycker du mest om? Berätta.
- Att växla mellan dröm och verklighet är vanligt i böcker och filmer. Kan du ge något exempel?

EFTER läsning – Samtala

Det finns många sätt att bearbeta sagan. Ett är *Sokratiska samtal* (med stöd av frågorna ovan och nedan) eller olika muntliga och skriftliga uppgifter. Nedan förslag på vad som kan analyseras.

Textens struktur. Hur är sagan uppbyggd? Gör ett schema i kronologisk ordning (inledning, problem, konsekvens, dröm 1 och så vidare) av de olika händelserna där delarna tid, plats, personer och händelser ingår. Kan med fördel struktureras i punktform. Exempel:

- Inledning: Det är nyårsafton. En ensam flicka vandrar omkring i staden.
- Problem: Ingen vill köpa något av henne.
- Leder till: Flickan tappar hoppet och sätter sig i ett hörn.

- Dröm 1: ...

Karaktären (flickan). Försök att beskriva flickan utifrån delarna:

- utanpå (t ex hur hon ser ut, kläder)
- inuti (t ex hur hon är, känner, tänker, agerar)
- omkring (t ex hur hon bor, familj, vänner)

Miljö och tid. Leta ledtrådar i texten som avslöjar var och när handlingen utspelar sig.

Tema. Texten handlar ju om det uppenbara som antyds i inledningen, men även om gudstro och hopp. Frågan är om sagan trots det tragiska slutet egentligen är sorglig och bara hemsk? Är flickan ledsen eller glad på slutet?

Omdöme. Vad tycker du om i sagan och vad tycker du inte om? Både språk och innehåll.

Textmöten – Shoe och Karl-Bertil Jonsson

Att låta texten möta andra texter, bilder, filmer och elevernas egna tankar är ett effektivt sätt att bibehålla intressen kring texten och ger eleverna dessutom ett underlag att göra kopplingar. Det är annars ganska svårt att göra det. Nedan exempel på en film som kan visas i anslutning med textläsningen.

Bifogad video: <https://player.vimeo.com/video/7615402>

Förslag på skrivuppgifter

Skriv om de första raderna och byt ut alla ord som anger tid och miljö. Handlingen ska utspela sig under midsommarafton ute på landet istället. Jämför sedan de båda texterna. Fundera på vilken betydelse tid och miljö har för berättelsen?

Skriv om sagan genom att sätta in dig själv i den. Du får spela en avgörande roll som förändrar hela utgången. Vem är du och på vilket sätt förändrar du situationen för flickan?

Skriv om slutet från *Men i hörnet vid huset satt i den kalla morgonstunden den lilla flickan med röda kinder, med ett leende kring munnen* – och här fortsätter du...